

Fosses, trinxeres i llaunes rovellades per desenterrar la memòria

El Pallars Jussà va viure els primers bombardejos de les tropes franquistes per la presència de centrals hidroelèctriques | Pagesos de la zona encara troben restes humanes i material de guerra quan treballen la terra

Raül Romeva davant un búnquer a Figuerola d'Orcau | Jordi Ubach

"Els combats, normalment, eren de nit". Aquesta és una de les primeres frases que pronuncia Manel Gimeno, historiador, quan la comitiva que segueix el conseller Raül Romeva arriba dalt d'un turó. Una línia relativament estreta plena de fulles marca les restes d'una trinxera, i al final del camí hi ha un búnquer de pedra. La zona d'Isona i Conca Dellà és un museu a l'aire lliure de la Guerra Civil, i és el lloc triat pel Govern a l'hora de presentar el pla de fosses per al 2017. La previsió és que hi hagi més actuacions enguany que no pas en els deu anteriors, segons els càlculs del departament d'Exteriors, Relacions Institucionals i Transparència.

La zona va ser bombardejada per l'aviació alemanya, que feia costat a les tropes franquistes. Els primers artefactes van caure l'any 1937 i tenien com a objectiu, segons Gimeno, inutilitzar les centrals hidroelèctriques que hi havia al Pallars Jussà. També pretenien deixar sense funcionar les línies d'alta tensió. "La guerra militar, fins aleshores, Catalunya no la coneix", destaca l'historiador, expert en el conflicte militar que va allargar-se del 1936 al 1939 i que ha deixat ferides encara sense tancar.

Llaunes i vestigis

En un moment determinat, la directora general de Relacions Institucionals, Carme Garcia, troba entre la vegetació i les pedres de la trinxera una peça de llauna rovellada. "Segur que és d'aquella època!", diu mentre crida Romeva perquè s'acosti. "Es tracta de desenterrar la història", assegura el conseller mentre l'historiador li fa notar que hi ha més peces com aquella al llarg del camí. "I no són de *domingueros*", destaca Gimeno.

Detall de restes de la Guerra Civil al mont de Conques, al Pallars Jussà. Foto: Jordi Ubach

L'historiador insisteix que aquest lloc és "emblemàtic" perquè és la primera línia de combat. Els franquistes van fer un cap de pont per controlar la carretera i impedir que els republicans controlessin la zona. Saragossa, l'any 1936, queda en mans dels partidaris de Franco, i el conflicte encara no ha arribat a Catalunya de la manera que ho va fer al final de la guerra, quan Barcelona va ser bombardejada. El 4 d'abril del 1938 els franquistes arriben a Lleida, i el dia 7 ja són al Pallars.

Les restes són evidents, i hi ha pagesos que es troben restes humanes -estan obligats a comunicar la seva existència per llei- i material de guerra. A poca estona, al Gavet de la Conca, hi ha restes trobades en superfície que eren ocupats per posicions republicanes durant la Guerra Civil.

Actuacions previstes

Al costat del cementiri de Figuerola d'Orcau hi ha una petita esplanada que és una dels espais que s'escarbarà per trobar-hi restes. En aquestes actuacions no hi ha resultat garantit, sinó que sempre s'està a l'expectativa. Al cementiri s'hi van disposar els cadàvers d'alguns membres del bàndol franquista i hi havia gent al poble que es queixava que no es deixava espai per als seus fills. Alguns dels cossos dels partidaris de Franco es van traslladar, amb el temps, cap al Valle de

los Caídos.

Raül Romeva, aquest divendres, durant la seva visita a Figuerola d'Orcau. Foto: Jordi Ubach

Durant el 2017, el departament preveu treballar a l'Alt Pirineu i l'Aran, el Camp de Tarragona, la Catalunya Central, Girona, Lleida i les Terres de l'Ebre. Es tracta, segons Romeva, de recuperar el passat i definir la identitat del futur país. Sense cometre els errors -segons ell- d'un Estat espanyol que té una actitud "insultant" amb la memòria històrica.

Pla de Fosses 2017 by Anonymous QXnGZBV3p on Scribd

Actuacions en fosses de desapareguts durant la Guerra Civil i el franquisme per a l'any 2017 Foto: Exteriors